

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի 2020թ. Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը

Չաճախակի տրվող հարցեր

Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը (ԿԸՅ):

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի (ԹԻ) Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը (ԿԸՅ) գնահատում և դասակարգում է պետությունները/տարածքները՝ ըստ փորձագետների և գործարար ոլորտի ղեկավարների կողմից հանրային ոլորտի (պետական և համայնքային մարմիններ) կոռումպացվածության ընկալման: Այն բաղադրյալ համաթիվ է, որը ստացվում է մի շարք հեղինակավոր կազմակերպությունների կողմից անցկացված 13 հարցումների և գնահատումների՝ կոռուպցիային առնչվող տվյալների համադրությամբ: ԿԸՅ-ն կոռուպցիայի վերաբերյալ աշխարհում ամենից լայնորեն գործածվող ցուցանիշն է:

Որո՞նք են ԿԸՅ հաշվարկման համար օգտագործվող տվյալների աղբյուրները:

2020թ. ԿԸՅ-ն հիմնված է կառավարման և բիզնես միջավայրի վերլուծության ոլորտներում մասնագիտացած 12 անկախ կազմակերպությունների 13 տվյալների (աղբյուրների) վրա: 2020թ. ԿԸՅ-ի համար օգտագործված տեղեկատվության աղբյուրները հիմնված են անցած 2 տարիների ընթացքում հրապարակված տվյալների վրա:¹ ԿԸՅ-ն ներառում է միայն այն աղբյուրները, որոնք տալիս են պետությունների/տարածքների խմբերի համաթվեր և չափում են փորձագետների՝ հանրային ոլորտում առկա կոռուպցիայի ընկալումը:

Ինչի՞ համար է պետք ԿԸՅ-ն, եթե կան 13 տարբեր աղբյուրներ, որոնք չափում են կոռուպցիայի դրսևորումները հանրային ոլորտում:

Շնորհիվ իր չորս հատկանիշների՝ ԿԸՅ-ն դառնում է կառավարման արժեքավոր ցուցիչ:

1. ԿԸՅ-ն աշխարհագրական առումով ունի համաշխարհային ընդգրկում:
2. ԿԸՅ-ն ավելի հուսալի աղբյուր է, քան ամեն մի առանձին աղբյուրի տվյալները, քանի որ այն, վերցնելով առնվազն 3, իսկ հնարավորության դեպքում բոլոր 13 աղբյուրների արժեքների միջինը, չեզոքացնում է որևէ մեկ կամ մի քանի աղբյուրներում առկա հնարավոր սխալների ազդեցությունը:
3. ԿԸՅ-ն, իր 0-ից 100 սանդղակով, ավելի մանրամասն է իրարից տարանջատում տարբեր երկրների կոռուպցիայի ընկալման մակարդակները, քան ամեն մի առանձին վերցրած

¹ Միակ բացառությունը Աֆրիկայի զարգացման բանկի (ԱՖՉԲ) երկրի քաղաքականության և ինստիտուցիոնալ գնահատում աղբյուրն է, որի տվյալները հավաքվել են 2018 թվականին:

աղբյուր, որոնք կիրառում են, օրինակ, 1-ից 7 կամ 1-ից 10 սանդղակներ, որոնց վրա յուրաքանչյուր երկրի համաթիվը ամբողջ թիվ է:

4. Քանի որ ԿԸՀ-ն հաշվարկելու համար օգտագործվող տարբեր աղբյուրները գնահատում են հանրային ոլորտում կոռուպցիայի տարբեր չափումներ և դրսևորումներ, ԿԸՀ-ն իր մեկ ցուցիչով ի մի է բերում կոռուպցիայի տարբեր ասպեկտները:

Ինչո՞ւ է ԿԸՀ-ն հիմնվում ընկալման վրա:

Կոռուպցիան ընդհանրապես իր մեջ ներառում է անօրինական գործունեության տեսակներ, որոնք միտումնավոր թաքցվում են և բացահայտվում են միայն սկանդալների, հետաքննությունների կամ քրեական հետապնդումների միջոցով: Չնայած ակադեմիական ոլորտի հետազոտողները, քաղաքացիական հասարակությունը և կառավարությունները գրանցել են առաջընթաց առանձին ոլորտներում կոռուպցիան օբյեկտիվորեն չափելու առումով, այսօրվա դրությամբ չկա որևէ ցուցիչ, որն ուղղակիորեն և սպառնիչ կերպով կարող էր չափել տարբեր պետություններում կամ տարածքներում առկա կոռուպցիայի օբյեկտիվ մակարդակը: ԿԸՀ-ը հաշվարկելու համար օգտագործված աղբյուրներում և հարցումներում հարցվածներին տրվում են հարցեր, որոնք ներառված են ճշգրիտ կերպով մշակված և փորձարկված հարցաշարերում: ԿԸՀ-ն արտացոլում է տեղեկացված շահագրգիռ կողմերի կարծիքները, որոնք զգալի չափով կոռելացված են այնպիսի օբյեկտիվ ցուցիչների հետ, ինչպիսին է շարքային քաղաքացիների կաշառատվության փորձը, որն արտացոլված է [Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրում](#):

Ո՞ր պետությունները/տարածքներն են ընդգրկված 2020թ. Կոռուպցիայի ընկալման համաթվի (ԿԸՀ) դասակարգման աղյուսակում և ինչո՞ւ:

Որպեսզի պետությունը/տարածքը ընդգրկվի դասակարգման աղյուսակում՝ այն պետք է ներառված լինի ԿԸՀ տվյալների առնվազն երեք աղբյուրներում: Հետևաբար, համաթվի աղյուսակում տվյալ պետության ներառված չլինելը նշանակում է ոչ թե այն, որ այդ պետությունում առկա չէ կոռուպցիա, այլ միայն այն, որ նրա վերաբերյալ առկա չէ կոռուպցիային առնչվող բավարար տեղեկատվություն: Այս տարի ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում ներառված են 180 երկրներ և տարածքներ:

Ո՞րն է ԿԸՀ դասակարգման մեջ պետության/տարածքի զբաղեցրած տեղի և նրա ԿԸՀ արժեքի միջև տարբերությունը:

Պետության/տարածքի ԿԸՀ արժեքը ցույց է տալիս պետության հանրային ոլորտում կոռուպցիայի ընկալման մակարդակը 0-ից 100 սանդղակով, որտեղ 0-ն նշանակում է, որ պետությունն ընկալվում է որպես բացարձակապես կոռումպացված, իսկ 100-ը նշանակում է, որ պետությունն ընկալվում է որպես բացարձակապես մաքուր: Պետության զբաղեցրած տեղը ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում ցույց է տալիս նրա դիրքը դասակարգման մեջ ներառված պետությունների շարքում: Պետության զբաղեցրած տեղը ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում կարող է նաև պարզապես փոփոխվել՝ պայմանավորված այդ աղյուսակում ներառված պետությունների քանակի փոփոխությամբ:

Կոռուպցիայի ո՞ր դրսևորումներն են արտացոլված ԿԸՀ-ում:

Տվյալների հավաքագրման հարցերի ձևակերպումներից ելնելով՝ ԿԸՀ հաշվարկման համար օգտագործված աղբյուրների տվյալները ներառում են կոռուպցիայի հետևյալ դրսևորումները.

- Կաշառակերություն
- Հանրային միջոցների մսխում
- Պետական պաշտոնից անպատիժ կերպով անձնական օգուտներ ստացող պաշտոնյաների լայն տարածվածություն
- Հանրային ոլորտում կոռուպցիան սահմանափակելու և բարեվարքության արդյունավետ մեխանիզմներ ներդնելու՝ իշխանությունների ունակություն
- Բյուրոկրատական քաշքշուկ և ավելորդ ընթացակարգեր, որոնք կարող են մեծացնել կոռուպցիոն դրսևորումների քանակը
- Հանրային ծառայությունում ըստ արժանիքների ի հակադրություն «խնամի-ծանոթ-բարեկամ» սկզբունքի վրա հիմնված աշխատանքի ընդունում
- Կոռումպացված պաշտոնյաների արդյունավետ քրեական հետապնդում
- Պետական պաշտոնյաների գույքի և եկամուտի հայտարարագրմանը և շահերի բախման կանխարգելմանն ուղղված գործուն օրենքների առկայություն
- Ազդարարների, լրագրողների և քննիչների արդյունավետ իրավական պաշտպանություն, երբ նրանք բացահայտում են կաշառակերության և կոռուպցիայի դեպքեր
- Պետության զավթման միջոցով պետության ծառայեցումը անձնական շահերին
- Զաղաքացիական հասարակության համար պետական մարմինների գործունեության հետ կապված տեղեկատվության մատչելիություն

Կոռուպցիայի ո՞ր դրսևորումները չի արտացոլում ԿԸՀ-ն:

ԿԸՀ աղբյուրների տվյալները չեն արտացոլում կոռուպցիայի հետևյալ դրսևորումները.

- Շարքային քաղաքացիների կողմից կոռուպցիայի ընկալում կամ փորձ
- Հարկային ոլորտում օրինախախտումներ
- Ապօրինի ֆինանսական հոսքեր
- Կոռուպցիոն գործարքներում ներքաշված անձինք (փաստաբաններ, հաշվապահներ, ֆինանսական խորհրդականներ և այլն)
- Փողերի լվացում
- Մասնավոր հատվածում կոռուպցիա
- Ստվերային տնտեսություն և շուկաներ

ԿԸՀ ամենացածր արժեք ունեցող պետությունը/տարածքը արդյո՞ք աշխարհի ամենակոռումպացված պետությունն է:

Ոչ: ԿԸՀ-ն հանրային հատվածի կոռուպցիայի՝ այսինքն վարչական և քաղաքական կոռուպցիայի ընկալման ցուցանիշ է: Այն մի ողջ պետության կամ հասարակության կոռումպացվածության և այդ պետության քաղաքականության կամ գործունեության և կամ մասնավոր հատվածի գործունեության վերաբերյալ դատավճիռ չէ: ԿԸՀ դասակարգման ստորին հորիզոնականներում գտնվող պետությունների քաղաքացիները հաճախ նույնքան մտահոգ են և ունեն նույնքան քննադատական մոտեցում կոռուպցիայի նկատմամբ, ինչպես վերին հորիզոնականներում գտնվող պետությունների/տարածքների հասարակությունները:

Բացի այդ, ԿԸՀ ամենացածր արժեք ունեցող պետությունը/տարածքը այն պետությունը/տարածքն է, որում հանրային ոլորտում կոռուպցիայի մակարդակն ընկալվում է ամենաբարձրը *ԿԸՀ աղյուսակում ընդգրկված պետությունների/տարածքների շարքում*: ԿԸՀ-ն ոչ մի տեղեկություն չի տալիս այն պետությունների/տարածքների վերաբերյալ, որոնք ընդգրկված չեն այդ համաթվի աղյուսակում:

Կարելի՞ է, արդյոք, տվյալ երկրի 2020թ. ԿԸՀ արժեքը համեմատել նրա նախորդ տարվա արժեքի հետ:

Այո: 2012թ.-ին ԿԸՀ-ն հաշվարկելու մեթոդաբանության վերանայման հետևանքով փոխվեց նաև ԿԸՀ արժեքների սանդղակը, և այն այժմ 0-ից 100 է: Յուրաքանչյուր երկրի համաթվի արժեքը, որը հաշվարկված է՝ հիմնվելով տվյալների համապատասխան աղբյուրների վրա, համապատասխանեցվում է ԿԸՀ սանդղակի հետ՝ վերցնելով 2012թ.-ի ԿԸՀ գլոբալ միջինը և ստանդարտ շեղումը որպես հաշվանքի մեկնարկային տարի: Կիրառելով այս նոր սանդղակը՝ հնարավոր է դառնում համեմատել ԿԸՀ տվյալ տարվա արժեքները նրա նախորդ և հաջորդ տարիների արժեքների հետ: Քանի որ 2012թ. Փոխվեց ԿԸՀ հաշվարկման մեթոդաբանությունը, ԿԸՀ՝ այդ տարվան նախորդող տարիների արժեքները չի կարելի համեմատել հաջորդ տարիների արժեքների հետ:

2012-ից փոխված մեթոդաբանության ավելի մանրամասն նկարագրությունն առկա է այստեղ՝

[Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվ՝ 2012թ. թարմացված մեթոդաբանություն](#)

Որտե՞ղ է հնարավոր գտնել տվյալների ամբողջական աղյուսակները ժամանակային շարքերի տեսքով:

Դա դուք կարող եք [Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի](#) կայքում:

Ցանկանում եմ ներկայացնել ԿԸՀ տվյալներն իմ հրապարակումներում: Պետք է, արդյո՞ք, դրա համար թույլտվություն խնդրեմ:

Ոչ: Եթե այլ բան չի նշվում, ապա Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի բովանդակությունը կարգավորվում է *Creative Commons Attribution-No Derivs 4.0* լիցենզիայով: Դա նշանակում է, որ դուք ազատ եք օգտագործելու մեր տվյալներն առանց մեզ հետ դա համաձայնեցնելու, եթե դուք համաձայն եք նշված լիցենզիայի պայմանների հետ:

Կարելի՞ է արդյոք, համեմատություններ անել մինչև 2012թ. ԿԸՀ արդյունքների հետ:

Ոչ, քանի որ 2012թ. մեթոդաբանությունը փոփոխության ենթարկվեց, և այդ տարվանից առաջ եղած արդյունքները չեն կարող համեմատվել հետագա տարիների արդյունքների հետ: Միայն 2012-ից հետո ստացված արդյունքներն են իրար հետ համեմատելի:

Կարելի՞ է, արդյոք, համեմատել իրար հետ երկրներ, որոնք ԿԸՀ արժեքները հաշվարկվել են՝ օգտագործելով տարբեր աղբյուրներ:

Այո: Կիրառելով վերամասշտաբավորման գործողությունը՝ մեր բոլոր աղբյուրների տվյալների արժեքներն ավելի մոտ են բերվում գլոբալ միջինին և ստանդարտ շեղմանը, որոնց հաշվարկի մեկնակետը 2012 թվականն է: Դա հնարավորություն է տալիս իրականացնել ժամանակային համեմատություններ:

Իմ երկրի ԿԸՀ արժեքը փոխվել է մեկ-երկու կետով: Արդյո՞ք դա նշանակում է, որ կոռուպցիան ավելացել կամ նվազել է:

ԿԸՀ-ն բաղադրյալ ցուցիչ է, որը հաշվարկելու համար անհրաժեշտ է առնվազն երեք աղբյուր յուրաքանչյուր երկրի համար: Որոշ երկրների համար աղբյուրները տալիս են իրար մոտ արժեքներ, իսկ որոշ այլ երկրների դեպքում տարբեր աղբյուրների արժեքներն ավելի շատ են իրարից տարբերվում: Այս տարբերությունները ներկայացնելու համար ԿԸՀ արժեքի հետ մեկտեղ ներկայացվում են նաև ստանդարտ շեղումը և վստահելիության միջակայքերի վերին և ներքին սահմանները: Այն երկրների ԿԸՀ արժեքները, որոնց հաշվարկի համար օգտագործված աղբյուրների արժեքներն իրար մոտ են, կունենան ավելի փոքր ստանդարտ շեղում, քան այն երկրների ԿԸՀ արժեքները, որոնց հաշվարկի համար օգտագործված աղբյուրների արժեքներն իրարից շատ են տարբերվում: Քիչ հավանական է, որ ԿԸՀ արժեքի փոփոխությունը մեկ կամ երկու միավորով լինի վիճակագրորեն նշանակալի: Վիճակագրորեն նշանակալի փոփոխությունները բերված են մեր տվյալների Excel ֆորմատով աղյուսակներում. տե՛ս «Նշանակալի փոփոխություններ» վերնագրով աղյուսակը:

Արտացոլում է, արդյոք, ԿԸՀ-ն տվյալ երկրում տիրող կոռուպցիայի ամբողջական պատկերը:

Ոչ: ԿԸՀ-ն սահմանափակված է որոշակի շրջանակով՝ վեր հանելով կոռուպցիան հանրային հատվածում գործարարների և երկրի փորձագետների տեսանկյունից: Այս մոտեցումը լրացնելու և կոռուպցիայի տարբեր ասպեկտներ ներկայացնելու համար Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի Քարտոլոգությունը և աշխարհի ավելի քան 100 երկրներում գտնվող նրա ազգային ներկայացուցչությունների ցանցը իրականացնում են կոռուպցիայի վերաբերյալ որակական և քանակական հետազոտություններ և ուսումնասիրություններ, որոնք տալիս են կոռուպցիայի չափի, տարածվածության և դինամիկայի համապարփակ պատկերը ողջ աշխարհում:

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլն ունի համաշխարհային, տարածաշրջանային և ոլորտային հետազոտությունների արդյունքներ, որոնք լրացնում են ԿԸՀ-ն: Մանրամասները կարող եք գտնել մեր կայքում (<http://transparency.org>):

Եղե՞լ են արդյոք ԿԸՀ մեթոդաբանության արժանահավատության անկախ ստուգումներ:

ԵՄ Եվրահանձնաժողովի համատեղ հետազոտությունների կենտրոնն անց է կացրել ԿԸՀ 2017-ի և դրա մեթոդաբանության անկախ աուդիտ: Նույն աուդիտն անց է կացվել 2012-ին՝ ԿԸՀ հաշվարկելու նոր մեթոդաբանության ներդրումից հետո: Երկու աուդիտի արդյունքում պարզվել է, որ ԿԸՀ-ն կոցեպտուալ և

վիճակագրական տեսանկյունից տրամաբանական և ամբողջական է և ունի հավասարակշռված կառուցվածք: **Ամբողջական զեկույցը և առաջարկությունները տե՛ս ԹԻ կայքում:**

Ինչպե՞ս են հաշվարկվում վիճակագրորեն նշանակալի փոփոխությունները

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլը ԿԸՀ 2018-ից ի վեր ստանդարտ սխալը և ազդեցության չափերը հաշվարկելու վերանայված մոտեցում է կիրառվել՝ Եվրահանձնաժողովի համատեղ հետազոտությունների կենտրոնի տված խորհուրդների հիման վրա: Վիճակագրորեն նշանակալի շարժիչ ուժերը հաշվարկվում են՝ օգտագործելով ներգործության չափը, ստանդարտ շեղումը, և յուրաքանչյուր երկրի համար օգտագործվող աղբյուրների քանակը: ԿԸՀ արժեքներում փոփոխությունները վիճակագրորեն նշանակալի են՝ կիրառելով 90% վստահելիության միջակայքը: Ամբողջական բացատրությունը, ներառյալ բանաձևերը, կարելի է գտնել **ծանոթություն տեխնիկական մեթոդաբանության վերաբերյալ մասում:**